

Kontrola Obywatelska Planów Gospodarki Niskoemisyjnej

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE dla gminy LESZNO

12 stycznia 2016 r.

WPROWADZENIE

Poniższe podsumowanie zostało opracowane na podstawie kontroli przeprowadzonej przy wykorzystaniu Narzędzia Kontroli Obywatelskiej Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, dostępnego na stronie <http://www.pkeom.pl/pgn>, przygotowanego w ramach projektu „Kontrola obywatelska nad wdrażaniem polityki niskoemisyjnej”.

Projekt ma umożliwić obywatelom ocenę – bez potrzeby sięgania po opinie specjalistów – czy PGN w ich gminie został właściwie przygotowany i odpowiada ich potrzebom oraz potrzebom gminy. Zastosowanie Narzędzia Kontroli Obywatelskiej (NKO) pozwoli zwiększyć szanse na efektywną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej na poziomie lokalnym oraz na lepszą komunikację i współpracę między mieszkańcami a Urzędem Gminy. NKO pełni jednocześnie rolę edukacyjną.

Projekt realizują Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki (lider) oraz Instytut na rzecz Ekorozwoju i norweska organizacja Framtiden i våre hender (partnerzy), w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG).

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W TWORZENIU PGN

A. Informowanie:

Informacja na temat rozpoczęcia pracy nad PGN została umieszczona na stronie BIP, a w Urzędzie umieszczono ogłoszenie w tej sprawie. Urzędnicy Gminy wyjaśnili, że wysłano również komunikaty do mediów lokalnych oraz rozdystrybuowano ulotki. W mieście były wcześniej prowadzone działania edukacyjne o pokrewnej tematyce, m.in. w ramach projektu „Autobus energetyczny – mobilne centrum edukacyjno-informacyjne przeciwdziałania zmianom klimatu”. Na poziom wiedzy mieszkańców w zakresie "niskiej emisji" pozytywnie wpłynęło też 6 lat realizacji programu udzielania dotacji na zmianę sposobu ogrzewania. Bezpośrednio powiązane z opracowaniem PGN było

przeszkolenie strażników miejskich w zakresie niskiej emisji (innych zanieczyszczeń powietrza z przydomowych pieców), by mogli udzielać informacji mieszkańcom.

B. Angażowanie społeczeństwa:

Brak jest informacji o próbach włączenia mieszkańców do procesu przygotowania Planu na etapie przed konsultacjami społecznymi (np. poprzez organizacje spotkań informacyjnych, debat lub warsztatów). Może to wskazywać, że takie działania nie były prowadzone. Na potrzeby inwentaryzacji emisji wykorzystano dane z badania ankietowego wykonanego w 2010 roku w celu opracowania „Bazy danych dotyczącej niskiej emisji na terenie miasta Leszna”. Poziom wiedzy na temat niskiej emisji w lokalnej społeczności podniósł się dzięki udziałowi w tym wcześniejszym badaniu.

C. Konsultacje społeczne projektu PGN:

Przeprowadzono formalną procedurę konsultacji społecznych w ramach procesu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko, jakiej podlegał projekt PGN. Informacja na ten temat była dostępna zarówno w internecie, jak i w prasie lokalnej. Mieszkańcy nie zgłosili żadnych uwag. Można wnioskować, że działania zachęcające do udziału w konsultacjach nie były wystarczające i nie skłoniły mieszkańców do przekazania opinii.

POZIOM ZAANGAŻOWANIA WŁADZ I URZĘDU GMINY W PROCES OPRACOWANIA PGN:

PGN został przygotowany przez firmę zewnętrzną. Z zespołem autorskim stale współpracowali urzędnicy Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska. Ponadto urzędnicy zostali przeszkoleni z zakresu objętego Planem. Projekt PGN przed jego przyjęciem był omawiany na posiedzeniu Komisji Rozwoju i Infrastruktury Miejskiej oraz na sesji Rady Miasta.

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA WE WDRAŻANIU, MONITORINGU I EWALUACJI REALIZACJI PGN

A. Społeczeństwo w gospodarce niskoemisyjnej na poziomie lokalnym:

Ocena w tym i kolejnych blokach dotyczy treści PGN. Plan dostrzega konieczność włączenia mieszkańców w proces jego wdrażania. Zaplanowano dla nich działania z zakresu efektywności energetycznej w postaci termomodernizacji i wymiany pieców oraz edukacji, mającej na celu kształtowanie pożądaných postaw konsumentów.

B. Monitoring i ewaluacja:

W treści PGN zaznaczono potrzebę włączenia mieszkańców w proces monitorowania i ewaluacji realizacji zaplanowanych działań. Zaproponowano przeprowadzenie badań opinii społeczności lokalnej, którymi objęte mają być między innymi podmioty gospodarcze i organizacje pozarządowe działające w mieście. Jest to rozwiązanie warte polecenia.

PGN – LOGIKA INTERWENCJI:

W znacznej części Plan Gospodarki Niskoemisyjnej jest dokumentem zbyt ogólnym. Dla zaproponowanych celów nie podano ich wartości względnej lub bezwzględnej, a jedynie je opisano

(np. redukcja emisji gazów cieplarnianych, czy zwiększenie udziału energii z OZE). Jest to jedną z podstawowych słabości PGN. Nie określono wartości wskaźników, jakie powinny zostać wykorzystane przy monitorowaniu wdrażania PGN. Brakuje danych dotyczących sposobu koordynacji prac w zakresie realizacji PGN oraz jego monitorowania. Wydaje się, że zarówno cele, jak i służące ich realizacji działania potraktowano zbyt wąsko, nie wykorzystując w pełni wszystkich dostępnych możliwości ograniczania emisji, skupiając się przede wszystkim na działaniach inwestycyjnych. Choć z treści PGN wynika, że w gminie występują problemy z jakością powietrza, PGN nie obejmuje działań służących ich rozwiązywaniu.

PGN – ADEKWATNOŚĆ DZIAŁAŃ PLANOWANYCH W PGN:

Zaplanowane w PGN działania obejmują ograniczony zakres problemów: efektywność energetyczna, wsparcie transportu publicznego i rowerowego, edukacja ekologiczna i w mniejszym stopniu rozwój odnawialnych źródeł energii. Najbogatszy jest zakres zaplanowanych działań transportowych. Brakuje działań w zakresie ograniczania emisji za pomocą narzędzi z obszaru planowania przestrzennego.

WNIOSKI OGÓLNE:

W zbyt małym stopniu uwzględniono potrzebę i dostępne możliwości podjęcia działań w celu włączenia społeczeństwa w proces przygotowania PGN. Na poziom świadomości mieszkańców pozytywnie wpłynęły wcześniejsze działania edukacyjne i prowadzone programy dotacyjne. Jednak zbyt słabe były działania edukacyjne wyjaśniające rolę PGN w rozwoju gminy, bezpośrednio związane z przygotowaniem Planu. Nie zorganizowano spotkań informacyjnych, debat lub warsztatów.

Warto podkreślić, że przyjęciu PGN przez Radę Gminy towarzyszyła bardzo ożywiona dyskusja radnych nad zapisami Planu, świadcząca o ich dużym zaangażowaniu w proces rozwoju miasta.

REKOMENDACJE

1. Urząd Miasta powinien przywiązywać większą wagę do informowania mieszkańców o przystępowaniu do prac nad nowymi programami strategicznymi gminy oraz działań mających na celu włączanie społeczności lokalnej do procesu opracowania tych dokumentów. Sposobem realizacji tego celu może być tworzenie specjalnych zakładek na stronie internetowej Urzędu, wysyłanie przedstawicielom lokalnych organizacji pozarządowych zaproszeń do współpracy, organizowanie spotkań informacyjnych, debat i warsztatów itp.
2. Zaleca się włączanie do grup roboczych współpracujących z wykonawcami dokumentów strategicznych nie tylko pracowników Urzędu, ale także przedstawicieli lokalnych organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorstw działających na terenie gminy.
3. Należy rozważyć możliwość i potrzebę aktualizacji PGN oraz poprawienie jakości dokumentu. Większe zaangażowanie mieszkańców w ten proces może spowodować, że osiągnięcie przyjętych w Planie celów będzie bardziej prawdopodobne.
4. Aktualizując PGN należy:

- przyjąć mierzalne cele, które powinny być osiągnięte w wyniku realizacji zaplanowanych prac;
- przyjąć mierzalne wskaźniki celu - zalecane jest podanie ich wartości bazowej i końcowej;
- wskazać instytucje/podmioty odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu oraz sposobów upowszechniania jego wyników;
- wskazać działania interwencyjne, które będą prowadzone w przypadku, gdy realizowane przedsięwzięcia nie przyniosą oczekiwanych rezultatów.
- zaleca się też uzupełnienie działań o obszar aktywności dotyczących planowania przestrzennego, które może być istotnym instrumentem ograniczania emisji w gminie.

5. Aktualizację PGN warto poprzedzić konsultacjami z przedsiębiorstwami i innymi instytucjami działającymi na terenie miasta (np. uczelnie) w zakresie planowanych przez nie działań oraz możliwości ich współpracy z Urzędem w obszarze rozwijania gospodarki niskoemisyjnej.

6. Rozpoczynając konsultację społeczną w ramach procedury SOOŚ organ nie powinien ograniczać się wyłącznie do formalnego poinformowania społeczeństwa o tym fakcie, ale aktywnie zabiegać, aby w tym procesie były przedstawiane uwagi i opinie różnych interesariuszy.

7. Warto zastanowić się nad zleceniem w przyszłości przygotowania Prognozy oddziaływania na środowisko innemu wykonawcy, a nie temu samemu, który opracowuje dokument podlegający strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Dzięki temu oba dokumenty będą bardziej wiarygodne.